

Prof. zw. dr hab. Jerzy BĘDŹMIROWSKI
Akademia Marynarki Wojennej im. Bohaterów Westerplatte
Gdynia

**RECENZJA KSIĄŻKI: GRZEGORZ RDZANEK
(2015). DANIA, JAKO UCZESTNIK WIELOSTRONNEJ
WSPÓŁPRACY PAŃSTW NORDYCKICH W ZAKRESIE
POLITYKI ZBROJENIOWEJ, WYDAWNICTWO DIFIN,
WARSZAWA, SS. 224.**

Przedmiotem dociekań naukowych Autora jest duńskie zaangażowanie w kooperative przedsięwzięcia obronne z aktywnym uczestnictwem pozostałych państw nordyckich, a także duński wkład w rozwój systemu instytucji i mechanizmów współpracy, obejmujących następujące obszary: przygotowanie obronne państwa, organizacja oraz prowadzenie działań obronnych i ekspedycyjnych operacji wojskowych, dowodzenie oraz szkolenie wojska.

Autor recenzowanej monografii skoncentrował się wokół podmiotów, które są najważniejsze. Dokonując ich hierarchizacji, uznał, że zasadniczym podmiotem analiz zawartych w monografii będzie Królestwo Danii – *Kongeriget Danmark*, a szczególną uwagę zwróci na założenia koncepcyjne oraz działania duńskich organów i instytucji państwowych, w tym oczywiście kierownictwa obrony narodowej oraz podmiotów gospodarczych, w świetle dynamicznie rozwijających się kolejnych instytucjonalnych form nordyckiej współpracy wojskowej. Drugim, ale także, zdaniem Autora, bardzo ważnym podmiotem, są instytucje nordyckie zaangażowane w proces współpracy militarnej, z wygenerowaniem ich struktur, celów, zadań, a także wskazaniem ich efektów w ramach przedsięwzięć kooperacyjnych realizowanych w ramach współpracy.

Tytuł monografii w sposób jednoznaczny wskazuje, że problematyka dotyczy współpracy państw nordyckich, czyli: Danii, Finlandii, Islandii, Norwegii i Szwecji. Tym którym bezpieczeństwo państwa nie jest obce, nie trzeba tłumaczyć, że polityka zbrojeniowa państwa była, jest i będzie jednym z najważniejszych komponentów szeroko rozumianej polityki obronnej. We współczesnych świecie, w ostatnich kilku dekadach, polityka ta poddawana jest dynamicznym i bardzo głębokim przeobrażeniom, nie tylko w sferze koncepcyjnej, doktrynalnej, ale także praktycznej. Ewolucja warunków, w obrębie których są one realizowane, a także częsta w ostatnich dekadach XX i XXI wieku, redefinicja niektórych celów współczesnej polityki obronnej, spowodowała, że jej skuteczność, tylko w niewielkim stopniu wynika z narodowego potencjału.

Na powyższy temat, niestety, nie ma krajowej literatury, w takiej liczbie, która pozwalałaby, w sposób szeroki zaprezentować powyższą problematykę. Pojawiały się tzw.

szczątkowe informacje, w niektórych publikatorach, w tzw. obiegu – do służbowego wykorzystania. Dlatego wielki ukłon i szacunek dla Autora – doktora Grzegorza Rdzanka.

Przechodząc do oceny merytorycznej, zgodzić należy się z główną tezą dr Rdzanka, że system obronny państwa oraz stanowiące jego część siły zbrojne, gwarantują odpowiednie przygotowanie do obrony oraz zapewniają odpowiednie zaopatrzenie w środki niezbędne do odparcia wrogiej napaści, kiedy polityka obronna państwa – polityka zbrojeniowa państwa, zostanie umiędzynarodowiona. Innymi słowy rzecz ujmując, kiedy zostaną one włączone w bilateralne i wielostronne porozumienia uwzględniające nie tylko obszar politycznej współpracy, ale także militarnej. Chcąc pokazać mechanizmy wielostronnej współpracy w szeroko rozumianym bezpieczeństwie, Autor postanowił omówić w oparciu o duńską politykę zbrojeniową funkcjonującą w ramach nordyckiej współpracy wojskowej. Polityka zbrojeniowa – podobnie, jak polityka obronna państwa – realizowana jest zawsze w pewnym, charakterystycznym, a także wyjątkowym dla danego państwa, środowisku międzynarodowym. Niemal wszystkie współczesne państwa Starego Kontynentu stają dziś przed jednym z najbardziej kluczowych dla narodowego bezpieczeństwa wyzwań: *W jaki sposób zachować możliwość wykonywania przez siły zbrojne podstawowych funkcji z punktu widzenia potrzeb obronnych i potencjalnych zagrożeń oraz w jaki sposób utrzymać odpowiednią równowagę w obrębie struktur i potencjałów pomiędzy poszczególnymi rodzajami sił oraz rodzajami wojsk ?*

Autor słusznie zauważa, i zarazem wyjaśnia, że pojęcie „państwa nordyckie” jest określeniem znacznie szerszym niż „państwa skandynawskie”. Za Skandynawię w ujęciu geopolitycznym oraz ekonomicznym uznaje się współcześnie trzy państwa regionu północnej Europy: Danię, Norwegię oraz Szwecję. Potraktowanie państw nordyckich, jako swoistej wspólnoty współpracy lub silnie zunifikowanego obiektu analiz wynika przede wszystkim z faktu, że wszystkie one, czyli Dania, Finlandia, Islandia, Norwegia i Szwecja, zaangażowane były i są nadal w kolejne formy zinstytucjonalizowanej współpracy wojskowej.

Autor słusznie zauważa, że ze względów metodologicznych nie jest możliwe ograniczenie rozważań jedynie do państw skandynawskich, czyli współpracy wojskowej pomiędzy Danią a Norwegią i Szwecją. Nie wolno pominąć Republiki Islandii, która chociaż nie dysponuje siłami zbrojnymi, to ma dobrze przygotowany system ochrony i obrony własnego terytorium, z wykorzystaniem służby cywilnej. Zdaniem Autora, i tu również należy się z nim zgodzić, trzeba pamiętać o tym, że państwo to stanowi ważny element nordyckiego systemu bezpieczeństwa, chociażby ze względu na szczególnie położenie geograficzne w północnej części wód Oceanu Atlantyckiego, w pobliżu arktycznych szlaków żeglugowych. Islandia jest silnie powiązana politycznie z pozostałymi państwami nordyckimi. W następstwie pogłębiających się więzów i zależności w dziedzinie bezpieczeństwa pomiędzy Islandią a Danią, Norwegią i Szwecją, na początku XXI wieku współpraca pomiędzy tymi państwami poszerzona została o różne aspekty związane z bezpieczeństwem (w tym bezpieczeństwem militarnym) w regionie Arktyki i północnych obszarów Oceanu Atlantyckiego. Nie dysponując instrumentami militarnymi, Islandia zdecydowała się na uczestnictwo w kolejno tworzonych instytucjach wojskowej współpracy państw nordyckich. Warto zwrócić

uwagę na fakt, iż państwo islandzkie od kilku już lat jest podmiotem szczególnego zainteresowania (które przejawia się między innymi czasową obecnością wojskową) sił zbrojnych Danii, Norwegii i Szwecji¹.

Należy zgodzić się z kolejną tezą Autora, że nordycka współpraca wojskowa stanowi skoordynowany układ elementów – zbiór tworzący pewną funkcjonalną i strukturalną całość, której zasady działania oraz stosowane metody wykonywania zadań umożliwiają wykonywanie wielu funkcji na rzecz sił zbrojnych oraz systemów obronnych zaangażowanych państw. Relacje występujące pomiędzy elementami składowymi nordyckich instytucji współpracy w dziedzinie militarnej oraz reguły działania występujące w ich obrębie, prowadzą do uzyskiwania rezultatów jakościowo innych, niż gdyby państwa podejmowały działania mające służyć ich realizacji poza strukturami organizacyjnymi nordyckiej współpracy oraz poza zespołem zadań do nich przypisanym, na zasadzie doraźnej – *ad hoc*.

W celu przedstawienia powyższej problematyki w sposób bardzo szczegółowy, a zarazem jak najbardziej komunikatywny, Autor podzielił monografię na siedem rozdziałów, poprzedzonych, w miejsce wstępu – wprowadzeniem, a kończąc podsumowaniem, bibliografią, i spisem tabel. W sumie liczy ona 250 stron.

Rozdział pierwszy pt. *Przesłanki i uwarunkowania programów modernizacji technicznej sił zbrojnych oraz programów zakupu uzbrojenia państw nordyckich*, zawiera sześć podrozdziałów. Każdy z nich to bogaty materiał, wielokrotnie zobrazowany zestawieniami tabelarycznymi oraz wsparty licznymi przypisami, w których zawarta jest w dominującym zakresie literatura i opracowania archiwalne państw zachodnich.

Kolejny rozdział pt.: *Duńska strategia pozyskiwania uzbrojenia a system obronny państwa*, składa się z pięciu podrozdziałów, prezentujących szerokie i kompetentne rozważania Autora monografii. Natomiast w trzecim rozdziale, omówiono *Nordycką współpracę w dziedzinie uzbrojenia*, zwracając uwagę na cele oraz strukturę organizacyjną tej instytucji, a także jej mechanizmy działania. Rozdział czwarty przedstawia cele, organizację i uwarunkowania, a także kierunki współpracy w ramach tzw. Nordyckiej Wspomagającej Struktury Obronności. W kolejnym, piątym rozdziale, Autor zaprezentował raport Thorvalda Stoltenberga, a w szóstym skupił się na omówieniu Nordyckiej Współpracy Wojskowej. W ostatnim, siódmym rozdziale przybliżył nordyckie programy zbrojeniowe, skupiając się na współpracy norwesko-szwedzkiej.

Przedstawiona do recenzji monografia autorstwa dra Grzegorza Rdzanka jest udaną próbą przedstawienia jakże ważnej problematyki współczesnego świata, którą jest bezpieczeństwo międzynarodowe. Jest publikacją nowatorską, pokazującą mechanizmy współpracy wojskowej, i to w tzw. ujęciu „od kuchni”. Kolejną pozytywną w moim odczuciu, cechą niniejszej monografii, jest jej umiejscowienie w „niedalekiej odległości” od Polski, w basenie Morza Bałtyckiego. Bezpieczeństwo tego akwenu to również bezpieczeństwo morskie Polski. Szczególnego podkreślenia, o czym już wspomniano wcześniej, wymaga znacząca kwerenda materiałów, którą odzwierciedla bibliografia.

¹ Szeroko powyższą problematykę Autor monografii przedstawił w tzw. wprowadzeniu.

Autor używa poprawnej terminologii, stosując się do wymagań metodologicznych nauk politologicznych i o bezpieczeństwie. Układ pracy jest zrozumiały, tok narracji przejrzysty, a wnioski przedstawione logicznie i poprawnie uzasadnione.

Oceniając wartość recenzowanej monografii, pragnę podkreślić jej bogatą zawartość merytoryczną. Przygotowanie tej publikacji wymagało od Autora wielkiej koncentracji oraz przygotowania warsztatowego.

Recenzowana monografia jest publikacją nowatorską, przygotowaną na bardzo wysokim poziomie merytorycznym i bardzo pożądaną na rynku wydawniczym. Adresatem jej powinien być Czytelnik, który interesuje się kwestiami bezpieczeństwa międzynarodowego, a szczególnie bezpieczeństwa w basenie Morza Bałtyckiego. Powinny się z nią zapoznać osoby zajmujące się analizowaniem sytuacji polityczno-militarnej na kontynencie europejskim z uwzględnieniem bezpieczeństwa morskiego Polski.